

Byhornet

49. ÅRGANG • NR. 1 • FEBRUAR 2020

BALLERUP HISTORISKE FORENING

Byhornet

49. årgang nr. 1, februar 2020

Udgivet af

Ballerup Historiske Forening

Pederstrupvej 51-53

2750 Ballerup

www.balleruphistoriskeforening.dk

Redaktion:

Svend Jørgen Jensen

Tjørnevænget 39, 2740 Skovlunde

tlf. 44 91 91 97

svendjensen@lic-mail.dk

Tegninger:

© Kjeld Johansen

Tryk:

ABCtryk, Smørum, tlf. 44 97 10 80

ISSN 0105-6433

Museets åbningstider:

Søndag: 11.00-15.00

Tirsdag-fredag: 10.00-15.00

Se vinteråbningstider på side 3.

Museets telefon:

44 97 11 13

Forside:

Måløv Station.

Foto: Svend Jørgen Jensen.

Bagside:

Falkoner Frank Skaarup med nogle af de børn, der deltog i Ballerup Børnekulturfestivals aktiviteter. Foto: Skoletjenesten Pederstrup.

INDHOLD:

»Møghuset«

Svend Jørgen Jensen side 3

En ganske naturlig sag

Henrik Mogensen side 4

Fra mælkedreng til salgschef

Svend Jørgen Jensen side 14

Minder fra Måløv og Jonstrup

Charlotte Holm Hansen side 20

Byen i forandring

Banegårdspladsen

Mette Jensen side 26

Nyt fra foreningen

Gurli Lytzen side 28

Indkaldelse

til generalforsamling

Gurli Lytzen side 29

Referat af

Erindringstræf nr. 6

Hanne Nygaard side 30

Glemmer du, så husker jeg

Erindringstræf nr. 7

Hanne Nygaard side 31

Nyt fra museet

Mette Jensen side 33

På jagt med konger og falke

Janus Clausen side 38

»Møghuset«

I 1894 overtog Jens Vilhelm Nielsen og hans søster Maren Marie Nielsdatter Lindegården i Ballerup efter deres far. Gårdens jorder lå lige ved siden af stationen. I bogen »Da jeg er født i Ballerup« (1977) skriver H. Sophus Kroggaard Pedersen, der kom til Ballerup tre år senere, følgende om gårdejeren og hans nebengesjæft:

»Jens Nielsen havde dengang opsyn og udlevering af latrin fra en bygning ved stationen. Senere flyttede man til Måløv. Latrinen kom fra Københavns gårdtoiletter eller som de også hed – das eller lokum. Hver enkelt vogn i latrintoget var inddelt i tre runde tønder, hver med en aftapningshane. Og de efterlod sig en speciel duft, når de kørte forbi stationen.«

Områdets bønder købte latrinen og brugte den som gødning på deres marker. På et tidspunkt var beboerne i Ballerup imidlertid blevet så trætte af denne ordning, at man flyttede virksomheden til Måløv. I ovenfor nævnte bog skriver Alvin Schmieder om »Møghuset« i Måløv:

»Inden Måløv by lå der på venstre side en stor lagerbygning, som vi kaldte »Møghuset«. Dertil kom særlige jernbanevogne med tre tønder på hver. De indeholdt natrenovationen fra København, og den blev så opbevaret i husets store bassiner, hvorfra det blev tappet i bøndernes tøndevogne. Det kunne ikke undgås, at lugten fra denne forretning prægede omegnen, især på de tider, hvor afhentningen foregik.

Så langt som fra Lautrupgård hentedes der med fire vogne gødning derfra, og i regnvejrperioder var der undertiden et slemt ælte på landevejen.«

Beboerne i Måløv blev også trætte af den ildelugtende virksomhed, som ophørte i 1927. I bogen »Måløv – en by på landet« (1997) skriver Bente Dahl Hansen, at købmand Jørgen Andersen herefter købte stedet og anvendte det til opbevaring af kunstgødning, som ligesom latrinen kom med toget.

I dette nummer af Byhornet fortæller Henrik Mogensen om, hvordan man løste problemet med bortskaffelse og anvendelse af latrin i københavnsområdet i perioden fra midten af 1800-tallet til mellemkrigstiden.

Charlotte Holm Hansen har interviewet Jens Peter Smørum, der fortæller erindringer fra Måløv og Jonstrup. Mette Jensen skriver i anledning af en spotudstilling på museet og Ballerup Bibliotek om Banegårdspladsens udvikling, og endelig refererer Byhornets redaktør, hvad John Larsen fortalte ved foreningens seneste erindringstræf på Ryttergården.

Svend Jørgen Jensen

Ballerup Museums vinteråbningstider

I januar og februar har museet
lukket på hverdage.

Søndage åbent kl. 11-15.

Museet åbner igen på hverdage
tirsdag den 3. marts.

En ganske naturlig sag

HENRIK MOGENSEN

Natrenovation er i dag et uaktuelt ord. Vi er efterhånden alle blevet velsignet med træk og slip, og hvad der videre sker, behøver vi ikke at tage os af, så længe kloakken fungerer. I tidligere tider var bortskaffelse og anvendelse af latrin et større problem. I det følgende beskrives, hvorledes man klarede sig i københavnsområdet i tiden fra midten af 1800-tallet til mellemkrigstiden.

Den store koleraepidemi i København i 1853 aktualiserede det nittende århundredes hygiejnedebat. Det gamle system med opsamling i gårde og huse samt natlig bortkørsel et par gange om måneden til store åbne depoter har vel aldrig virket tilfredsstillende, men man kunne leve med det.

I midten af 1800-tallet var forholdene dog efterhånden blevet så katastrofale i den overbefolkede by bag voldene, at det er rimeligt at tale om Københavns hygiejniske sammenbrud.

»Privetmephetisme«

Stedet for de menneskelige udsondringer har gennem tiden haft et utal af navne. Den gang brugte man i de bedre kredse en omskrivning: »Priveten«. Sagens usminkede resultat har dog næppe været til at komme uden om.

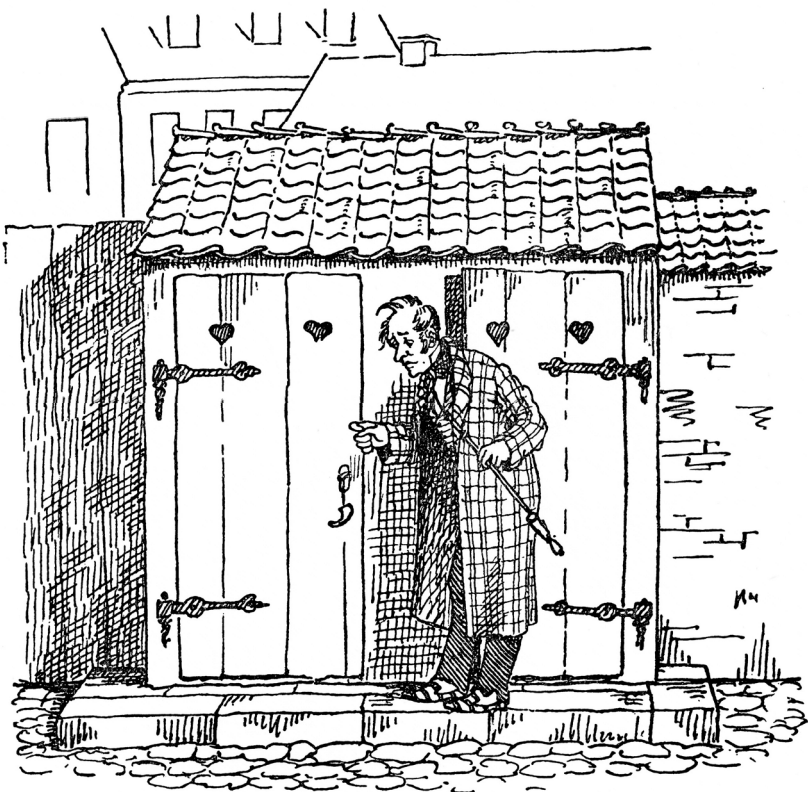
I dr. Emil Hornemanns beskrivelse i Sundhedskommissionens Beretning fra 1852 hedder det: »... på mange Steder her i Byen ere Latrinerne anbragt lige

under Trappen, saa at Trappegangen bestandig er fyldt med stinkende Luftarter, der herfra forplanter sig ind i Værelserne. I adskillige om- og nybyggede Steder har man for at spare Plads, anbragt Priveterne inde under Side- og Baghuusleiligheder paa flere Etagér ... Erfaringen har viist, at den varme, stinkende Luft efterhaanden finder Vei op i de oven over beliggende Vaaninger ...«

De hygiejniske tilstande gav ligefrem navn til et sygdomstilfælde: »Privetmephetisme«. I samme beretning forklarer dr. Hornemann denne lidelse som et pludselig forgiftningstilfælde stammende fra de skadelige udstunstninger.

Den københavnske latrin blev fjernet af byens natmænd. De kørte produktet ud af byen i baljer og tønder til de såkaldte latrinoplæg uden for byens porte. Tanken var, at her skulle oplandets bønder hente deres gødning. De havde et udtalt behov for dette, hvis man skal tro deres eget udsagn. Da der blev tale om at lade gødningen forbrænde eller udpumpe i Øresund, gjorde landbrugerne således gældende, »at det maatte betragtes som et NATIONALTAB.«

Og en alvorlig sag var det bestemt. Det kan vi blandt andet se af en samlet henvendelse fra sognerådene i Københavns Amt. I 1896 argumenterede de således imod gødningsdestruktionen:

»Jomfru Stjernholm! Om forladelse at jeg afbryder Dem ...; er De ikke snart færdig?« Tegning af Fritz Jürgensen.

»Egnens Landmænd vilde derfor lide et umaadeligt Tab, da Landbruget i saa Tilfælde ligesom de fjærrere Landsdele, maatte baseres paa stort Kreaturhold, og al Produktion af Grøntsager, Halm og Hø til København bortfalde.«

Det viste sig dog, at landbruget ikke var i stand til at aftage fækalierne i samme hast, som de blev produceret.

Privatlivets fred?

Dette var baggrunden for den hygiejni-

ske debat, der naturligvis handlede om både kloakering og dag- og natrenovation. Dr. Emil Hornemann, der er citeret ovenfor, var vel den person, der arbejdede mest ihærdigt for at ændre de uhyggelige tilstande. Han prøvede at råbe myndighederne op, men det var svært, fordi det var dyrt. Han fik dog »god« hjælp af koleraepidemierne i disse år.

Det var ikke alene økonomien, der forsinkede den hygiejniske reform. Man kæmpede også imod borg-

ernes frygt for offentlig indblanding i privatlivets fred. I 1877 kunne stads-læge P.A. Schleiner således skrive: »Vi ere endnu langt fra at være kommet til den Erkjendelse. At der i det mindste gives ét Omraade, hvor man maa se bort fra de strænge Fordringer om personlig Frihed – nemlig Hygiejnens ...« Et af de mere pikante eksempler på dette ses af et forbud fra 1901: Den husfader, der havde fået installeret et af de nye vandklosetter, måtte ikke længere skaffe sig udluftning fra herligheden ved at slå hul i muren ind til pigekammeret.

Den hygiejniske debat førte sluttelig til vedtagelsen af et storstilet kloakprojekt. Forslaget, der blev vedtaget i 1897, kom til at koste 4,6 millioner kr. Men så fik man også en ledning under havnen ved Langebro, en hovedpumpe-station på Amager og en større samordning af det københavnske kloaksystem. Som den sidste del af dette projekt kunne pumpestationen på Kløvermarken på Amagersiden lige over for Holmen tages i brug i 1903.

Natrenovationen

Året efter kloakforslagets vedtagelse fik det nyoprettede private selskab Københavns Grundejeres Renholdningsselskab (KGR) eneret på bortkørsel af byens natrenovation. I denne forbindelse skulle der bygges et latrinoplag og et anlæg til rensning af de tomme tønder, og der skulle nedlægges en rørledning til den kommende kommunale pumpestation.

Endelig skulle latrinoplaget i Lersøen på det ydre Nørrebro nedlægges inden 1903. Der kom dog til at gå en del år, før man kunne opgive Lersøen,

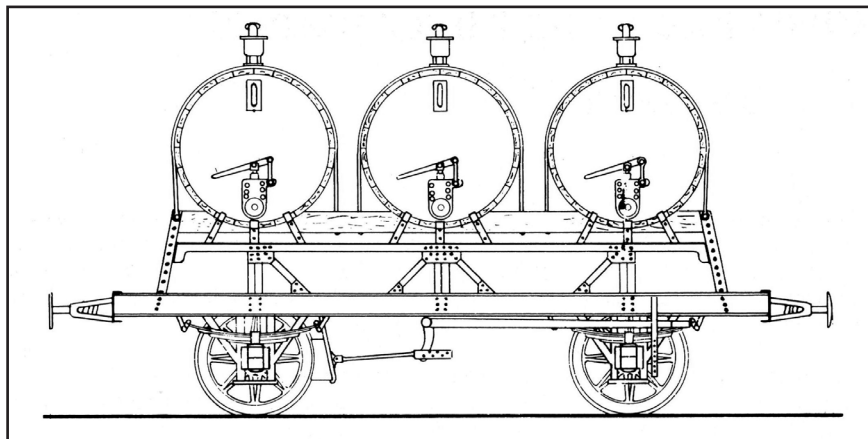
for en væsentlig del af KGR's økonomi hvilede på salget af humangødning til de sjællandske bønder, og Lersøen var det eneste oplag, der havde forbindelse til jernbanenettet.

Rensestationen på Amager stod klar i 1901. Den var noget af en teknisk bedrift, men det er nok tænkeligt, at det københavnske borgerskab ikke har betragtet den med samme interesse, som man lagde for dagen over for andre af tidens tekniske nyskabelser.

Stationen modtog latrinen i tønder, der blev tømt ned i en stor beholder med omrøring. En del af fækalierne blev ført til en højere liggende beholder og herfra tappet i bøndernes vogne, og en del blev efter pumpestationens åbning i 1903 sendt direkte ud i Øresund. På loftet blev der indrettet et avanceret damprensningsanlæg til de tomme tønder.

Inden dette uhyre omfattende apparat kom til at fungere, havde man i KGR meget store problemer. Oplagene var fyldt til mere end bristepunktet, og der blev stadig produceret mere, end der blev afsat. I virkeligheden har Renholdningsselskabets kamp imod det stedse voksende latrinbjerg været næsten desperat. Man brugte alle mulige kneb og overhørte et utal af klager. Først da kloakpumpestationen på Kløvermarken var færdig, kom der orden i sagerne. Man kunne nu sælge løbende til bønderne og pumpe resten væk.

Det var dog først med Amagerbanens åbning i 1907, at dette system fandt sin endelige løsning. Nu kunne alle produkterne føres til KGR's station på Amager og derfra fordeles via vogn eller bane til landmændene, og over-

Specialvogn til latrintransport med jernbanen. I folkemunde blev toget respektløst kaldt »Kongetoget«. (Modelbanenyt 1953).

skuddet kunne helt problemfrit pumpes bort. Det blev herved endelig muligt at lukke alle andre oplag end det amagerkanske.

Latrin til omegnen

Som det er blevet antydnet oven for, søgte man at løse en del af problemet ved at sende latrin med banen. I 1895 ønskede man således at oprette en aflæsningsstation for latrin ved Stenløse Holdeplads, og der blev derfor indhentet en udtalelse fra den stedlige distriktslæge.

Han havde intet at indvende »... forsaavidt Forholdene er dette, at Gjødningen læsses umiddelbart fra Renovationscompagniets Vogne over i Landmandens Vogne – og Pladsen ved Holdepladsen altsaa egentlig ikke benyttes til Oplagsplads for Gjødning – samt forsaavidt de benyttede Vogne ere tætte og dækket med tætsluttende Laag, saa hverken noget af Gjødningen

kan spildes under Transporten eller ilde Lugt kan spores fra Gjødningen ...«

Distriktslægens begrænsninger har givetvis været for kraftige. På disse vilkår kunne man ikke løse det københavnske problem. Det var nødvendigt med en oplagsplads, hvorfra der kunne sælges løbende, og hvortil der kunne leveres løbende. Den afvisende holdning i Stenløse kan meget vel skyldes dårlige erfaringer i Ballerup.

Man kunne således under overskriften »Latrinaflæsning ved Ballerup« læse følgende i vestegnens lokalblad »Landet« den 26. februar 1896: »Latrinaflæsningen gaar nu saa livligt, at Renovationsselskabet næppe havde ventet et saa godt Resultat. Efter hvad der er os meddelt, bliver der i denne Tid expederet 50-60 Køretøjer dagligt.

Paa Grund af den megen Kørsel med Latrin er der en Del Utilfredshed blandt de beboere i Ballerup, der ikke driver Landbrug, idet man mener, at

Latrinskørselen skulde skade Ballerup By.

For at imødekomme Beboerne har man derfor hørt op med at udlevere Latrin om Eftermiddagen, ligesom man har under Overvejelse, om der er andre Maader, paa hvilke man kan imødekomme rimelige Ønsker fra Beboernes Side.«

De gode indbyggere i Ballerup by var åbenbart i 1896 blevet så meget stationsbyborgere, at de hellere ville have landbruget lidt på afstand. Dette blev bogstavelig talt muligt tre år senere, da KGR ville udvide butikken. Den 22. december besluttede Ballerup-Maaløv sogneråd således »... at give Tilladelse til Anlægget af et Latrinoplag i Maaløv Sogn i 25 Aar fra 1. April 1899 at regne paa den Betingelse, at Udleveringsanstalten i Ballerup Sogn

1ste Sort Kartofler, fine, faste, gule,
udmærket i Smagen, 225 Øre $\frac{1}{4}$ Td., 70 Øre
Skp., 20 Øre $\frac{1}{4}$ Skp., faas i Ballerup hos Reeh.

Allianceöl

faas i **Ballerup** hos P. C. Tüchsen,
der har Hovedoplag af samme.

Latringødning.

Da Forfærdelse af Latringødning pr.
Jernbane til Ballerup Station nu tager
sin Begyndelse, modtages Bestilling paa
saadan Gødning hos Hr. **Stationsfor-**
stander Bender i Ballerup. Prisen
er 40 Øre pr. Td.

*Annoncer i ugeavisen »Landet« 1895.
De to nederste annoncer viser, hvor
broget erhvervsstrukturen i stations-
byen var: Stationsforstander Bender
modtog bestilling på latringødning,
mens overretssagfører Tüchsen solgte
øl!*

ved Ballerup nedlægges fra den 1.
April 1901 at regne.«

Protester

I KGR's regnskab for 1900 kan vi finde en anlægsudgift på 40.000 kr. for »Etablissementet i Maaløv«. Her havde man endnu ikke fået fine fornemmelser i 1898. Det kom først senere, da koncessionen var ved at udløbe i 1924.

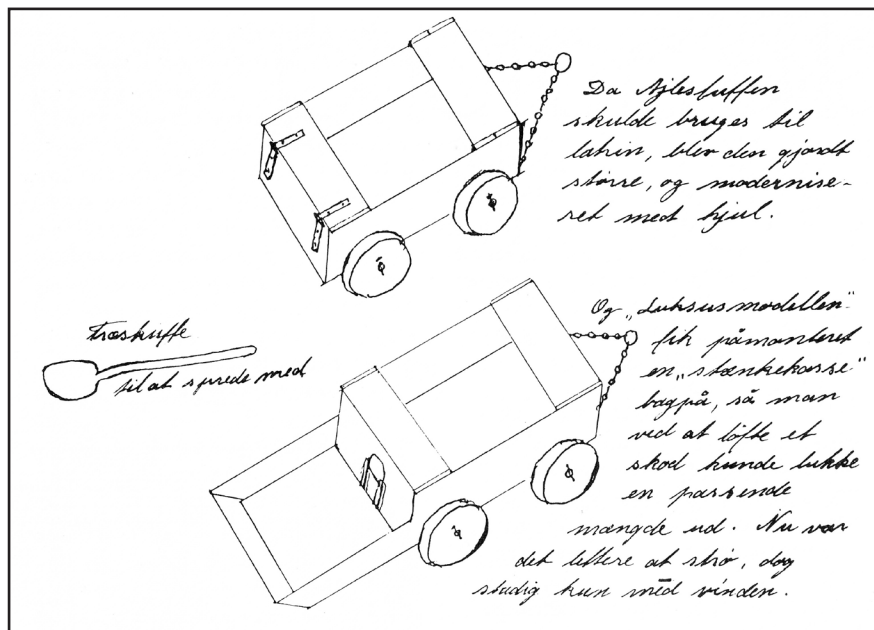
Det var Maaløv Elektricitets- og Grundejerforening, der sendte følgende anmodning til sognerådet: »Igennem de Aar Foreningen har bestaaet, er der fra Foreningens Medlemmer stadig fremkommet Anmodning til Bestyrelsen om at arbejde for, at Tilladelsen, Kjøbenhavns Grundejeres Renholdningsselskab har til at holde Lager og Udleveringsstation her i Byens umiddelbare Nærhed, af Sundhedshensyn og tidssvarende Grunde maatte blive forbudt.«

Der blev afholdt sognerådsmøde et par uger efter, og med gårdejer Mogensen i spidsen blev man enige om at sætte en stopper for salget af humangødning i Måløv. I Ballerup-Maaløv Avis refereres det således: »Mogensen, Maaløv anbefalede at nægte Fornyelse af Koncessionen, da den ilde Lugt var en stor Ulempe for Maaløvs Beboere. Sognerådet vedtog at nægte Fornyelsen, og Maaløv vil saaledes fra 1. April d.Aa. blive fri for dette Pesthul.«

Ved en overenskomst med sognerådet blev det dog besluttet, at Renholdningsselskabet skulle have et år til at afvikle oplaget i.

Sådan var det

De skriftlige beretninger kan sup-

På markerne kunne man anvende ajlesluffer til udkøring af latrinen. Tegneren skriver: »Da Ajlesluffen skulde bruges til latrin, blev den gjort større, og moderniseret med hjul. Og »Luksusmodellen« fik påmonteret en »stænkekasse« bagpå, så man ved at løfte et skod kunde lukke en passende mængde ud. Nu var det lettere at strø, dog stadig kun med vinden.«

pleres med mundtlige. I redigeret form bringes her erindringer fra to ballerupere.

»Ved et jernbanemøde på Ballerup Kro, der blev holdt, fordi taksterne skulle sættes op, deltog en direktør inde fra selve København. Han var altså direktør for Københavns Renovationsselskab – ja, hvordan udtrykker man det? – Der kom sådan med visse mellemrum latringødning ned til Måløv en gang om ugen eller to. De havde jo deres eget jernbanetog. Derfor var det lige noget for direktøren, at de havde fået sammenkaldt til dette her protestmøde,

for det var jo ikke så lille en ekstraudgift osse for sådan et selskab derinde.

Med jernbanetoget blev »det dejlige« kørt lige ned til den store bygning – det var jo så stor en beholder, at de sejlede derinde med pramme og årer.

De havde vist kun fået – hedder det »koncentration« – på de 25 år. Og så snart de 25 år var gået, så sagde de også stop i Måløv. – Så var det jo sommetider, at det skete, at selve selskabet kørte ud for at være sikker på, hvor meget de ku' få afsat. Man kunne tegne sig og bestille for så og så mange leverancer, og så fik man noget rabat.

Til min egen gård har jeg hentet en vinter eller to, og jeg har også været med til at køre ind til Hvidovre og hente det. Men der sku' vi være straks – tidlig om morgenen, og det var lige frisk ... det var bedre, blev der sagt, for det kom lige »frisk fra fad« derinde fra byen.

Der var nogle enkelte gårde imellem, der ikke brugte det, men en stor part brugte det jo. De ku' hente hele året, men der var visse tider på sæsonen, der havde folk ikke brug for og hente så meget. – Renovationsselskabet havde jo plads til meget derinde i denne beholder. Når man kom derind og så derind, så var der jo en lille sø.

Man skulle tro, at der var en forfærdelig stank i den renovationsbeholder – det skulle man tro – men det var dog ikke så forfærdeligt. Jeg undgik det jo ikke siden hen. Jeg måtte jo også være med og hente, og efterhånden, så lugtede man ikke mere ved det end når man hentede almindelig gødning fra stald. Men hvis man mødte sådanne

en vogn, så var det en stram lugt. Men hvis man selv havde med det at gøre, så ku' man ikke lugte mer' end els'.

Det blev hentet i ajletønder. Der var sådanne en nedkørsel. Så holdt man lige ud for, og så blev der vippet en vippe ned, og så – ét nu – så var tønden fuld.

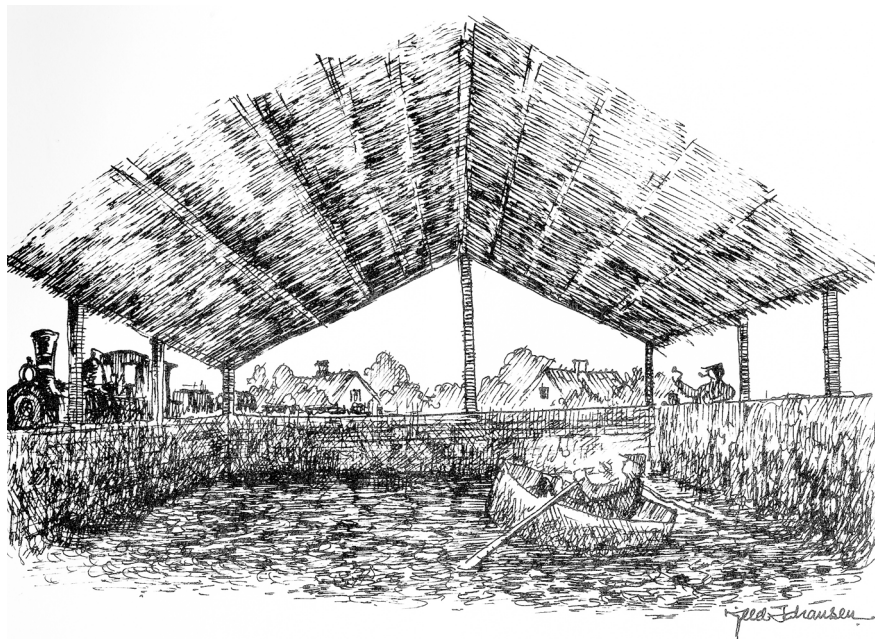
Der var stor forskel på tønderne, og de blev målt dernede, hvis ham, der var opsynsmand dernede, ikke kendte tønderne. Ellers: »Jamen, den tønde, den kender jeg. Der kan være så og så meget.« Han kendte jo mange af dem, der var vant til og komme der.«

Møg-Martin på arbejde

En anden mundtlig beretning fortæller følgende om opsynsmanden: »Møg-Martin arbejdede på »chokoladefabrikken« i Måløv. Der havde han en mindre jolle, som han roede rundt for at holde »sagerne« blandet godt sammen. Nu var han jo bondekarl og ikke sømand, så en skønne dag sker det, som må ske. Martin falder udenbords og når kun

Specielle jernbanevogne til transport af latrin ankommer til Tømmerup på Amager. Billedet kunne lige så godt have været fra Ballerup eller Måløv. Foto fra omkring 1900 gengivet efter bogen »Livet langs banen« (1980).

Tegneren Kjeld Johansen har forsøgt at forestille sig, hvordan latrindepotet i Måløv så ud en sommerdag i begyndelsen af 1920'erne.

med nød og næppe op af baljen igen.

Der blev sendt bud efter lægen, som imidlertid sad midt i et parti kort ude i Stenløse. Da lægen endelig ankom, konstaterede han, at Møg-Martin var mere død end levende, og at der nødvendigvis måtte foretages en ambulant udpumpning.

Den ulykkelige kom sig helt, men da doktoren kom tilbage til sit afbrudte parti, måtte de øvrige kortspillere konstatere, at han ikke længere var helt stueren. Kortspillet ville man dog ikke afbryde af den grund.«

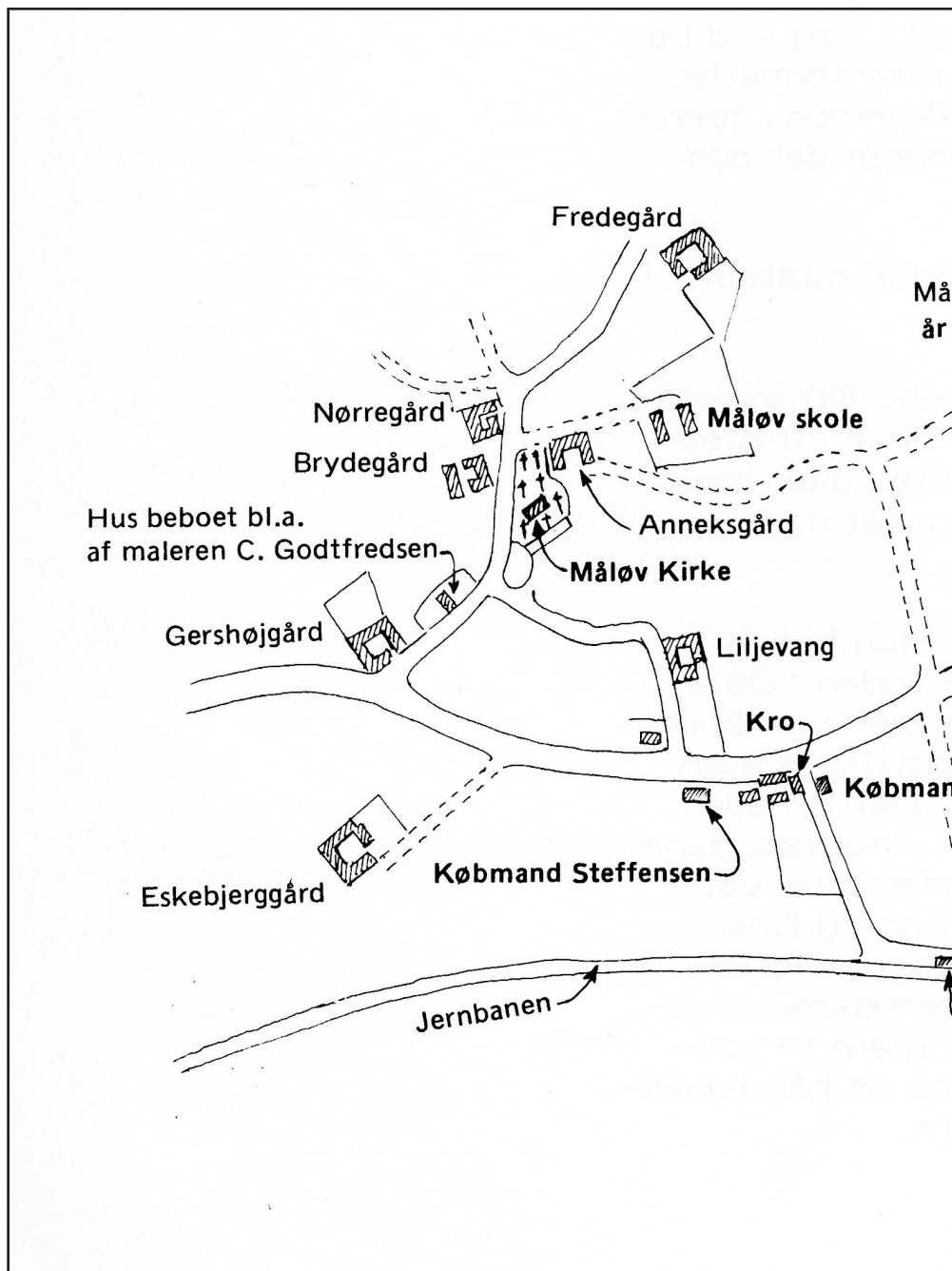
Kilder:

Dr. Hornemanns beretning er udgivet i 1852. De to aviser »Landet« og »Ballerup-Maaløv Avis« befinder sig sam-

men med andre benyttede arkivalier i Ballerup Stadsarkiv. Desuden er der brugt båndoptagede interviews samt tegninger af Fritz Jürgensen og Kjeld Johansen. Endvidere henvises der til Hans Peter Hilden: Skrald, Storby og Miljø – en beretning om Københavns kamp mod affaldet gennem 200 år. Udgivet af Renholdningsselskabet af 1898, 1973.

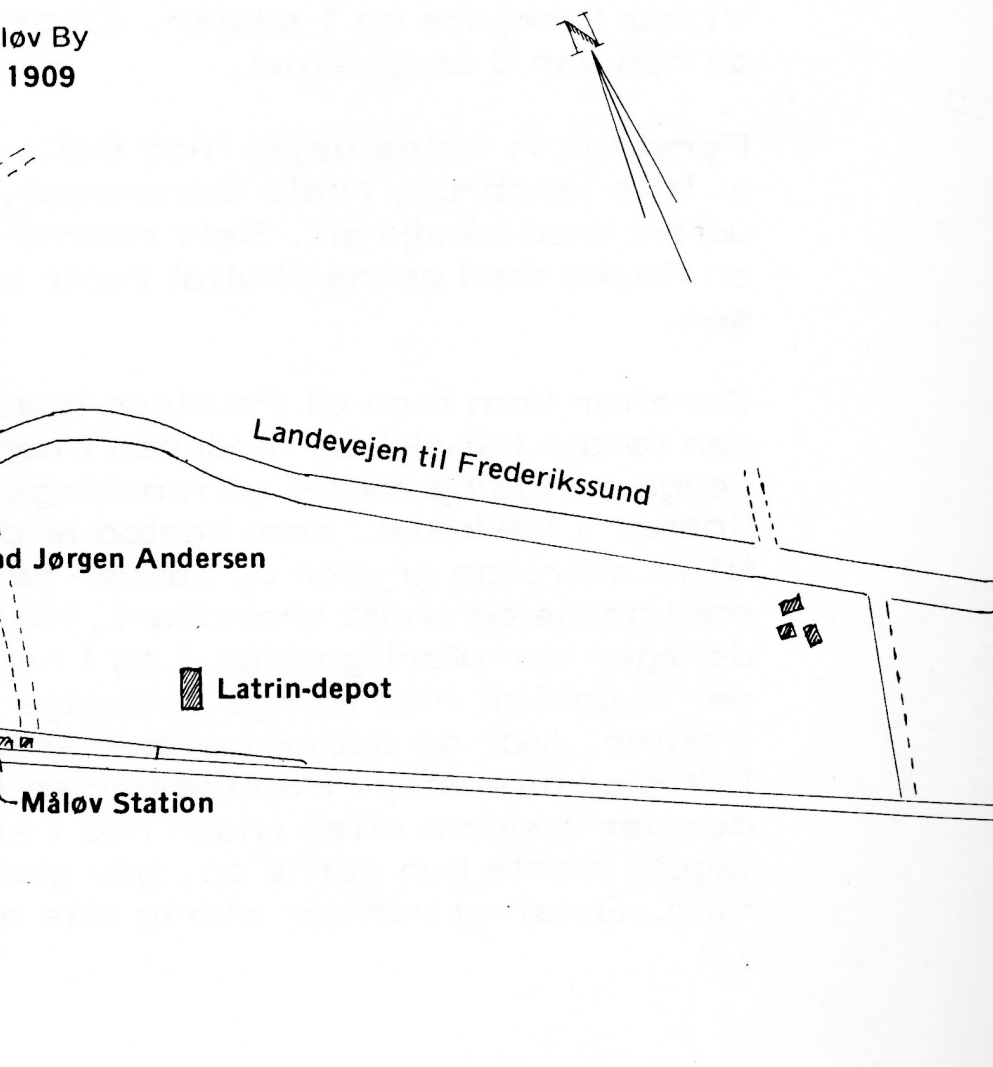
Henrik Mogensens artikel har tidligere været bragt i Siden Saxo, 2. årgang nr. 2, 1985. Med forfatterens tilladelse gengives den her i Byhornet i en lettere redigeret udgave.

På kortet på det følgende opslag ses latrindepotets placering i Måløv.

Kort over Måløv By 1909. Latrindepotet ligger nordøst for Måløv Station. Gengivet efter bog

Måløv By
1909

Jørgen Andersen »Da jeg er født i Ballerup« (1977).

Fra mælkedreng til salgschef

John Larsen fortæller

SVEND JØRGEN JENSEN

På Ballerup Historisk Forenings seneste erindringstræf, der fandt sted i loen på Ryttergården onsdag den 6. november 2019, fortalte John Larsen om sine forældres ismejeri og om sit arbejdsliv som murermester i Ballerup.

John Larsen blev født i 1936. Hans forældre var Asta og Laurits Larsen. Faderen arbejdede på Ballerup Mejeri, men i 1928 blev han selvstændig, idet han etablerede Ballerup Mælkeforsyning med adressen Stationsvej 26. Mælken fik han fra Rønhøjgård, der var den største gård i Ågerup.

I huset på Stationsvej var der foruden forretningen en stue, et soveværelse og et køkken. Bag huset var der en tilbygning med et stort lokale, hvor hans far varmebehandlede mælken, og der var desuden en stald, hvor der kunne stå to heste. Efter hestestalden var der en lille have, der gik op Rechs tømmerplads. Tømmerpladsen lå der, hvor den store parkeringsplads bag Meny er i dag.

John Larsens far havde en hestevogn, som han kørte mælkeruten med. Når han kom frem, ringede han med en klokke, og så kom fruene ud for at få fyldt deres blå mælkespande. Om vin-

Laurits Larsen på sin mælkevogn foran Ballerup Mælkeforsyning på Stationsvej i 1928. Forretningen har endnu ikke fået butiksskilt.

Laurits Larsen og hans kone foran forretningen sammen med nogle ekspeditricer. Den ene af drengene er deres søn John Larsen.

teren kørte han rundt til kunderne med en kane.

I 1939 købte Laurits Larsen en grund på Østervej. På grunden fik han i 1941 opført et hus, der kostede 18.000 kr. Her bor John Larsen selv i dag. Det var den sidste grund, der var udstykket på vejen, og da en af familiens venner hørte, at de havde købt grunden, sagde han: »Jeg kan ikke forstå, at I har købt grund deroppe. Det er jo helt uden for byen.« Fra grunden kunne man se helt ned til Lystoftegård i Skovlunde. Da gården brændte, cyklede John og hans kammerater ned over markerne for at se på branden.

Laurits Larsen udvidede sin mælkerute. Af en annonce i en lokal avis fra den tid fremgår det, at han »anbefaler sig til de ærede Forbrugere

i Hareskov Villaby med første Klasses Mælk og Fløde direkte fra dyrlægekонтроllerede Besætninger.« Han modtog bestillinger ved vognen, og mælken blev leveret fra mejeriet på flasker, så den garanteret var ren og hygiejnisk behandlet. Det borgede desuden for

Om vinteren kørte Laurits Larsen mælken ud til kunderne med kane.

kvaliteten, at Ballerup Mælkeforsyning var leverandør til Ballerup-Måløv kommunes alderdomshjem. På et tidspunkt holdt Laurits Larsen op med selv at behandle mælken og hentede den i stedet for på Ballerup Mejeri.

I 1935 anskaffede Laurits Larsen sig en bil, som han kunne køre mælkeruten med, men allerede i 1940 solgte han den på grund af krigen og begyndte at køre med heste igen.

Skolen

Da John blev 6 år, begyndte han at gå i skole på Ballerup Realskole, der var en privat skole. Der var så få elever i klassen, at lærerinden underviste to klassetrin i samme lokale samtidig. I skolen havde børnene ikke kladdehæfter, men skrev på en lille tavle med en griffel. Realskolen holdt hvert år skoleafslutning på Ballerup Kro.

John var mælkedreng til han var 15-16 år, og han kom derfor tit for sent i skole. Det var ikke særlig rart. Klokken otte blev skoleporten lukket, og så var der morgensang. Når sangen var færdig, blev porten lukket op igen, og dem, der stod udenfor, fordi de var kommet for sent, blev »klappet« på kinderne.

John gik på realskolen i de tre første klasser, men da kommunen i 1945 overtog skolen, blev hans klasse flyttet over på Ballerup Kommuneskole, der samtidig fik navnet Parkskolen, mens realskolen skiftede navn til Lindeskolen. John gik to år på Parkskolen, men blev flyttet tilbage til Lindeskolen, da han skulle begynde i første mellem. Herfra tog han også realeksamen. På Johns skolebillede har alle drengene jakke og slips på. Læreren hedder Furbo. Det gjorde indtryk på John, da en 25 års jubilar, der holdt tale ved skoleafslut-

John Larsens realklasse. Til højre lærer Furbo.

Laurits Larsens mælkevogn.

ningen, sluttede sin tale med disse ord:
»Skolen skylder man mange ting, men sine forældre skylder man alt.«

Fritiden

Der var ikke meget, man kunne foretage sig i Ballerup i fritiden. Man kunne enten være spejder eller gå til aften-gymnastik. John Larsen var FDF'er. Han var medlem af Jonstrup FDF-kreds. Møderne blev holdt i missionshuset på Håbets Allé.

Han gik også til dans på Ballerup Kro. Senere gik han til dans hos Bendixen i logen. Engang så John borgmester Burchardt, da dansetimen var slut. Han ventede sammen med sin kone på at komme ind og danse. John fortæller, at Burchardt var god til at danse. Afdansningsballet blev holdt i Odd Fellow Palæet i København. Der kunne man få smørrebrød. Det var John ikke vant til i Ballerup.

I murerlære

Som 16-årig kom John i lære hos murermester Carl Sørensen fra Ledøje. Den første dag sad han og rensede mursten hele dagen, og han var grædefærdig, da han tog hjem om aftenen. Han begyndte sin lærlingetid den 1.

august 1952. I september måned døde hans far 50 år gammel. Han faldt om på Linde Allé, da han var på vej fra huset på Østervej ned til stalden. Ved faderens død stod moderen alene med en mælkevogn og en mælkerute, og John fik af sin mester lov til at møde på arbejde op ad formiddagen, så han kunne hjælpe sin mor med at køre mælk ud fra kl. 5 om morgenen.

På mælkeruten om morgenen fik de ikke penge af folk, og moderen havde et stort arbejde med at skrive regninger ud. Dem kørte John rundt med lørdag og søndag. Det kunne give problemer, hvis folk glemte at afbestille fløden. Så kom den til at stå på regningen, selvom folk ikke havde fået den, og så brokkede de sig.

Ved juletid meddelte Johns mester, at han ikke havde mere arbejde til sine lærlinge. De kunne komme igen til foråret. For at klare sig meldte John sig hos kommunen, så han kunne få sne-tegn og komme ud og rydde sne. Den første dag mødte han op med en kul-skovl, men han blev sendt hjem igen med besked om, at han skulle med-bringe en større skovl. Det gjorde han dagen efter, og så blev han sendt ud på

Laurits Larsens hestevogn foran huset på Østervej.

Jonstrupvej og Skovvej for at rydde sne. Det var virkelig hårdt arbejde. På et tidspunkt fik han også job på en af Røde Vejmølles brødvogne.

Da John blev 18 år, lærte han at køre på motorcykel hos Ove Hansen, der var kørelærer og desuden havde en lillebilforretning. Han boede på første sal i Baunegård. Undervisningen, der foregik på Parkvej, startede nytårsdag, og allerede i februar havde John taget sit kørekort. Han købte sin egen motorcykel. Så var han fri for at sidde på ladet af muremsterens lastvogn og fryse, når de skulle ud til en arbejdsplads.

I 1962 åbnede Johns mor forretning på Baltorpstriben. Det var en lejlighed, der skulle bygges om til forretning. Det hjalp John moderen med. I 1968 sluttede moderen efter, at hun i 40 år

havde haft forretning i Ballerup. Hun blev deltidsansat i Winthers bagerforretning.

John læste videre til bygningskonstruktør. Han blev soldat og kom hjem i september måned 1960. Han købte en grund på Studekrogen i Jonstrup, og hans mor lånte ham penge til udbetalingen, der var på 5000 kr.

Han fik arbejde hos nogle muremestre, mens han byggede et hus på grunden, og da det var færdigt, og han havde betalt moderen lånet tilbage, var der penge tilbage, så han kunne købe en folkevogn. I 1961 startede han sin egen muremsterforretning. Kommunen skulle have bygget skoler, boliger og børnehaver, og John fik nok at lave. Han udvidede blandt andet det første bibliotek i Skovlunde.

Da han i 1969 havde bygget et hus,

Astrid Larsens forretning på Baltorpstriben.

Borgmester K.H. Burchardt tager det første spadestik til plejehjemmet Lindehaven i Ballerup.

fik han en diskusprolaps og kunne ikke længere arbejde som murer. Han blev ansat som salgskonsulent med firmabil hos H+H, hvor han solgte gasbeton i syv år. Derefter blev han headhuntet til en stilling som salgs- og marketingschef for entreprenørfirmaet Larsen og Petersen, der blandt andet byggede Lyngby Storcenter og højhuset Bispevangen i Ballerup.

Da Ballerup Kommune skulle have bygget plejehjemmet Lindehaven, bød firmaet sammen med syv andre firmaer på totalentreprisen. Plejehjemmet måtte kun koste 18 mio. kr., men arkitekten foreslog, at man skulle etablere et varmtvandsbassin i forbindelse med opførelsen. Opførelsen af plejehjem-

met ville så komme til at koste 22 mio. kr., men kommunen var begejstret for ideen, og tilbød Larsen og Petersen entreprisen.

Entreprenørfirmaet blev opkøbt af et svensk firma, og John blev sagt op. Han fik arbejde i sit gamle firma H+H og kom til at arbejde i Sverige. Her solgte han danske byggeprodukter og leverede materialer til 300-400 boliger. Da den danske kurs blev sat op, blev han imidlertid sagt op igen. Han var kun 58 år, men da han var i fagforening og senere kunne gå på efterløn, har han ikke arbejdet siden.

Tak til John Larsen for foredrag og inspirerende samtaler.

Minder fra Måløv og Jonstrup

CHARLOTTE HOLM HANSEN

For nylig interviewede jeg tidligere Måløvborger Jens Peter Smørum i hans hjem i Hørsholm.

Jens Peter kom til verden i 1942, og broren Knud kom i 1944. De boede deres første år i Jonstrup, hvor forældrene Hans Christian og Ellen havde købmandsbutik med bager og postindlevering.

Huset lå over for indkørslen til Jonstruplejren, på toppen af en bakke omgivet af marker og med god udsigt over Værløses flyveplads. Faktisk så god en udsigt, at faren sad overskrævs på de-

res tag den 9. april 1940, da tyskerne angreb flyene på flyvepladsen. Angrebet varede omkring en time og efterlod 11 udbrændte og 17 beskadigede fly og to døde piloter. Det var voldsomt at være tilskuer til og ikke helt ufarligt at sidde deroppe.

Tyskerne opførte sig ellers pænt i den tid, de boede i området, og gik ikke efter at genere lokalbefolkningen. Der var mange mangler under krigen, blandt andet på tøj og linned, og man måtte være meget kreativ med beklædning. Jens Peter havde f.eks. en flyverdragt, der var lavet af faldskærmsstof.

Købmandsforretningen i Jonstrup.

Udsigt til Jonstrup Seminarium.

Jens Smørum

Efter krigen blev der på vejen mod Værløse lavet en flygtningelejr, hvor flygtningene levede under strenge forhold. De sidste flygtninge rejste hjem i 1948, og det var Jens Peters farfar, Jens Smørum, der havde ansvaret for hjemsendelsen af dem. Han var nemlig Danmarks indenrigsminister på det tidspunkt.

Flyvepladsen var en god legeplads for brødrene Jens Peter og Knud efter krigen, og senere skulle deres far også interessere sig meget for fly og svæveflyvning. Han blev uddannet pilot og ansat i Flyvevåbenet.

Jens Peters mor var kontoruddannet, og faren var uddannet kommis i Brugsen i Ledøje. Farfarens familie kom fra Smørumnede og levede i udpræget små kår. Oldefaren Hans Sørensen boede med sin kone Bodil Kirstine i et

hus i Smørumnede og gik med landpost hver dag 35 km!

Også Jens Peters farfar gik i en årække Smørumruten rundt med post, og ligeledes Jens Peter gik i sin studietid post i ferier og på lørdage og kom til at kende de fleste huse i området. Der var tre områder at dække; Måløv, Knardrup og Storemosen/Smørum.

Jens Peters farfar var født Sørensen, men da han i 1929 blev valgt ind i folketinget, var der fire andre medlemmer med samme efternavn. Derfor tog han efternavnet Smørum (fordi han kom fra herfra), så der ikke opstod for meget forvirring på Christiansborg. I 1947 blev han indenrigsminister og i 1953 landbrugsminister.

Farfaren boede i mange år i huset »Gurre« på Måløv Hovedgade 109 med sin kone Anna. Navnet er for længst malet over af Jens Peter, som senere

Jens Peter Smøruns tipoldeforældre i Smørum.

blev ejer af huset, men der var engang, hvor de fleste huse havde navne. I huset ved siden af boede moster Anna og til den anden side et lærerpar med deres to børn, samt en oberst, der var et meget ivrigt medlem af skolenævn og menighedsråd.

Jens Peter har mange gode minder fra bedsteforældrenes have, som både havde urtehave, frugtplantage og et 35

meter langt aspargesbed. Haven var meget større, end den er i dag, og fra Jens Peter var omkring de 12 år, hjalp han sin farfar med at passe have, grave, luge, beskære og sprøjte frugttræer.

Mormor og morfar

Jens Peter var heldig, at heller ikke hans bedsteforældre på morens side boede så langt væk. De fleste familiemedlemmer var bosat i Måløv eller Smørum. Morfaren Niels Peter Rasmussen kom fra Toftekær i Smørumnede og var uddannet slagter. Han solgte til at starte med sine varer fra sin vogn, i starten hestevogn og senere bil i Smørum og Ledøje.

Efter at have boet på gården Lærkenborg (nuværende Novo Nordisk område) flyttede han og konen Karen Marie Louise til Måløv Hovedgade 100, hvor de havde deres slagterbutik

Villa »Gurre« på Måløv Hovedgade.

Slagterbutikken på Måløv Hovedgade, i dag Lindebjerg Racing.

i præcis 40 år. Deres grund gik ud mod den senere naturpark, og deres have var fyldt med syrentræer. Her kunne børnene Aage, Ellen og Carl (med mellemnavnet Rudiengaard) rigtig boltre sig. Carl startede firmaet CR El & Teknik i en tilbygning til Måløv Hovedgade 98 – huset ved siden af farens slagterbutik. Året var 1943, og firmaet eksisterer stadig den dag i dag.

Jens Peter husker sin morfar som en sjov og festlig mand, som altid var i godt humør. Han var meget ivrig konservativ, men havde også meget til overs for de svage i samfundet, dem som havde det dårligt. Han havde f.eks. en »svaghed« for de farende svende, der gik på vejene og tjente en skilling som skærsliber her og der. Når der kom en skærsliber forbi, fik de altid en madpakke og noget varmt tøj med sig videre. Mormoren husker Jens Peter som børnenes midtpunkt og godheden selv.

Jens Peter spillede meget fodbold, både i Måløv og Ballerup, men senere tog cyklingen over. Kay Werner, Evan Klamer og 6-dagesløb i Forum var det helt store i 1950'erne, og Jens Peter kørte landevejene tynde i en del år (op til 90 km hver dag) og nåede at være en af de bedste unge cykelryttere.

Ellen, Jens Peters mor, blev et meget kendt ansigt i Måløv. Efter at have arbejdet flere år i sine forældres slagterforretning, åbnede hun Sparekassen SDS i Måløv med sin onkel, som var gårdejer og sognefoged i Smørum. Jens Peters tante Ayoe (gift med Carl Rasmussen) var også meget kendt i gadebilledet, da hun passede el-forretningen, så længe de havde den.

Bryllup

Jens Peter gik på Lindeskolen i Ballerup og senere Parkskolen. Studenterhuen fik han på Metropolitanskolen i 1960, og året efter mødte han Hanne, som han stadig er sammen med i dag.

Efter de havde været sammen i seks år, gjorde farfaren Jens Peter opmærksom på, at Hanne ikke burde »holdes for nar« mere; de burde gifte sig. Da der ikke var så mange penge at gøre godt med, hjalp farfaren både med bryllup og lejlighed til parret. Desværre nåede Jens Peters morfar ikke at opleve selve bryllupsdagen, idet han døde fire dage forinden. Det var ikke helt let at stå ved alteret i samme kirke, hvor der tirsdagen forinden havde været familiebegravelse.

Jens Peter havde studeret medicin i tre år, men det var militæret som trak mere i ham. Først stod den på værnepligt, på Livgardens kaserne i Gothersgade og Sjællands livregiment i Slagelse som infanterist. Senere kom Jens Peter på sergentskole i Sønderborg, løjtnantskole på Kronborg og Hærens Officerskole på Frederiksberg Slot.

Familien

I mellemtiden var Jens Peters lille familie blevet udvidet med to børn,

CR El & Teknik.

Christina (f. 1967) og Jens Christian (f. 1972). Efter at have boet nogle år på Baltorpvej, flyttede familien først til Høvelte og derefter ind i farfarens hus på Måløv Hovedgade. Her havde bedsteforældrene boet i mange år, men farfaren var blevet alene og var ikke så mobil længere, da hans ene ben var blevet amputeret på grund af dårligt blodomløb. Jens Peter og Hanne købte huset, men med farfaren på aftægt. Sådan boede de nogle år, men efter at farfaren døde i 1976, flyttede Jens Peter med sin familie til Kokkedal.

Ved farfarens død stod familien i en lidt speciel situation. Farfaren skrev altid mange julekort til nær og fjern, og han havde 350 julebreve liggende på sit skrivebord, da han døde den 18. december. Skulle brevene sendes ud, selv om farfaren var død? Familien besluttede at sende dem afsted og brevene blev modtaget lidt forskelligt. Ikke alle synes, det var det rigtige at gøre, at sende en død mands breve afsted. Men Jens Peter fortrød ikke.

Civile jobs

I 1983 søgte Jens Peter et civilt job og fik det. Han blev koncern- og personalechef i sparekassen SDS. Hans CV

indtil pensionen i 2009 bød på mange spændende stillinger i den private sektor. Han var ansat i koncernledelsen hos Rockwool, hos KTAS i Nørregade som personaledirektør, hos Sophus Berendsen, hos rekrutteringsfirmaet Lisberg Search & Selection og sidst men ikke mindst var Jens Peter sikkerhedschef hos Haldor Topsøe.

Livshistorien

Jens Peter og Hanne bor nu i Hørsholm og har seks børnebørn. På et tidspunkt spurgte det ældste barnebarn Josephine: »Morfar, du fortæller så mange sjove ting, hvorfor skriver du det ikke i en bog?« Jens Peter brugte herefter meget lang tid på at få skrevet sin livshistorie ned, og bogen er tilegnet børnebørnene Josephine, Frederikke, Victoria, Marc, Mie og Lykke.

Datoen 13. januar 2012 glemmer Jens Peter aldrig. Han var på vej hjem fra et møde i København, satte sig ind i et tog og faldt om med hjertestop på Vesterport Station. Til alt held var der en ung soldat, som med det samme gik i gang med førstehjælp, og det var helt klart med til at redde Jens Peters liv.

I cirka en måned lå Jens Peter på Rigshospitalet, men da han var kommet sig, begyndte han at lede efter den unge mand – uden held. Heldigvis havde DR Aftenshowet mere held med at finde soldaten, og Jens Peter mødte ham for første gang på TV. Det var et meget rørende møde, og lige siden da har der været tæt kontakt mellem Jens Peter og Christian, der reddede hans liv.

Tak til Jens Peter for historierne og lån af fotoalbums.

**FLYTNING AF
MØBLER UDEN
PROBLEMER
FORDIG...**

Åbningstider
Man-fredag 10.00-17.30
Lør-søndag efter aftale

**Ta' målene med og
gør en god handel
Vi glæder os til, at se dig!
gulve – tæpper – gardiner**

Kvalitet til små beløb
- så ta' ud i...

tæppe køb.dk

Tempovej 28 · 2750 Ballerup · 5177 1704
Os med den allerbedste service...

Ring efter tæppebussen, Vi kører ALLE dage 8.00 - 20.00

Byen i forandring

Banegårdspladsen

METTE JENSEN

Under temaet »Byen i forandring« sætter museet fokus de bydele, hvor der sker ændringer i dag.

Banegårdspladsen er et centralt sted i byen, hvor mange mennesker har deres daglige gang f.eks. til og fra arbejde. Området har siden togets ankomst til byen i 1879 også været centrum for vigtige funktioner i byen f.eks. åbnede Ballerups første apotek i 1908 i en stor hvid bygning, der lå over for stationen.

Posthuset

Ved togets ankomst til byen, blev det stationsforstanderens opgave at bestyre postekspeditionen, der fik til huse i den nye stationsbygning. I 1918 kunne postvæsenet flytte ind et nybygget posthus ved siden af stationsbygningen.

I takt med forstadsudviklingen gennem 1960'erne og 70'erne var behovet for et nyt posthus blevet presserende, og den 12. september 1977 kunne man endelig indvie Ballerups nye posthus på Banegårdspladsen.

Biblioteket

Ballerup Bibliotek havde fra 1940'erne til starten af 1980'erne til huse forskellige steder i byen. I 1980 stillede Kulturudvalget forslag om, at der blev bygget et hovedbibliotek ved Centrumgaden tæt ved stationen, og i december 1982 blev Hovedbiblioteket

på Banegårdspladsen 1 indviet. Det nye bibliotek sprængte de økonomiske rammer for projektet. Selve byggeriet blev meget dyrere end budgettet. Derudover skulle der ansættes flere medarbejdere på det nye bibliotek end først antaget.

Byens nye centrum

I mange år var der kun et spor på S-togsstrækningen mellem Ballerup og Herlev. Udbygningen af linjen foregik i to etaper. I 1964 blev strækningen mellem Ballerup og Skovlunde udvidet til to spor, og i 1970 kom der to spor mellem Skovlunde og Herlev.

Udbygningen af S-togslinjen og den generelle forstadsudvikling førte til store ændringer omkring Ballerup Station. I 1973 blev Ballerup Centret syd for stationen indviet. I forbindelse med S-togets videreførelse til Frederikssund i 1989, blev stationscentret opført, og den gamle stationsbygning fra 1879 blev revet ned.

Bus til tiden

Forstadens udvikling med flere nye bolig- og erhvervsområder samt S-togets udbygning førte til et øget behov for busser. De mange pendlere og nye beboere havde brug for busser, der passede med togenes ankomst- og afgangstider samt busser, der kørte direkte til de nye bolig- og erhvervsområder.

Banegårdspladsen marts 2017. I baggunden til venstre stationen og Ballerup Centret, til højre det tidligere posthus. Foto: Svend Jørgen Jensen.

Jørgen Andersen begyndte som selvstændig vognmand i byen i 1967, her fik han lov til at etablere en busrute mellem Ballerup Station og højhusbebyggelsen Hedeparken i Ballerup syd.

Der kom efterhånden flere busruter og andre private busselskaber til. Behovet for at koordinere den offentlige trafik blev øget. I 1974 blev Hovedstadens Trafikselskab (HT) oprettet. HT fik som opgave at samordne bus- og banedriften i hele hovedstadsområdet. Busserne fik holdeplads i busterminalen foran stationen.

Kickstart forstaden

Arbejdet med omdannelsen af Banegårdspladsen tog for alvor fart i juni 2016. Banegårdsprojektet er støttet af Realdania som led i Realdanias kampagne Kickstart Forstaden Version 2.0, der sætter fokus på bæredygtig udvikling af forstæderne gennem

konkrete projekter. I 2017 købte Ballerup Kommune posthuset og den tilhørende grund af Postnord. I foråret 2019 blev den ny renoverede busterminal på Banegårdspladsen taget i brug.

Med hensyn til resten af pladsen, så bliver der nu arbejdet på at opføre en bygning med café, butikker og boliger foran Ballerup Bibliotek ud mod Linde Allé. Herefter følger færdiggørelsen af den nye plads med belægning, træer og en vandkunst.

Kilder

Svend Jørgen Jensen: Ballerups »nye« postkontor. Artikel i Byhornet, 44. årgang nr. 3, november 2015.

Ballerup og Skovlunde. Fra Landsby til Stationsby og Forstad. Ballerup Stadsarkiv, 2019.

Fra stenøkske til computer. Ballerup Museums udstillingskatalog, 2004. www.ballerup.dk

FORENINGEN

Tak for endnu et år, hvor mange besøgende viste museets samling stor interesse ved at besøge udstillingerne og nyde de velholdte haver og områder, hvor de frivillige sørger for nye tiltag og vedligehold. Tak til alle, der medvirker til, at vores kulturarv fortsat er interessant at besøge.

Da vi på grund af renovering af Ryttergården måtte aflyse Erindringstræffet i maj 2019, frygtede vi, at man ville »glemme« at komme i november samme år – men det blev til en forrygende eftermiddag, hvor vi måtte finde flere kopper og stole frem til det flotte fremmøde. Vi takker også for den dejlige, gode stemning, I medbringer! Nu ser vi frem til de kommende to træf i 2020 – og glæder os til, at det bliver maj og november igen.

På grund af travlhed på museet omkring renovering af Lindbjerggård har det ikke været muligt at få projektet med at udstille nogle af de til museet og foreningen skænkede billeder. Men vi vil forhøre os hos Mette Jensen, om det vil blive muligt i 2020! Det kræver jo også, at der er tid til at finde historierne bag billederne frem – og kreere en smuk ophængning. Det vil I høre nærmere om.

I 2020 vil mange her i landet fejre de 75 år, som nu er gået, siden tyskerne

kapitulerede og 2. Verdenskrig sluttede. Derfor har bestyrelsen bedt Byhornets redaktør Svend Jørgen Jensen om – i forbindelse med generalforsamlingen i marts – at fortælle om huset i Kildebuen i Skovlunde, hvor lægen og modstandsmanden Mogens Fog og dramatikeren Kjeld Abell skjulte sig for tyskerne i sommeren 1944.

Musisk Samråd og Ballerup sogn opfordrer desuden medlemmerne af Ballerup Historiske Forening og andre foreninger til at medvirke i en Alsang-aften den 4. maj på Kirketorvet i Ballerup. Tidspunktet vil fremgå af annoncering i Ballerup Bladet.

Vel mødt til generalforsamlingen den 10. marts 2020. I finder dagsordenen på modstående side.

Venlig hilsen
Gurli Lytzen

Ballerup Historiske Forening

indkalder til

GENERALFORSAMLING

tirsdag den 10. marts 2020 kl. 19.00
i Baghuset, Sct. Jacobsvej 1, Ballerup

Dagsorden:

1. Valg af dirigent.
2. Bestyrelsens beretning ved formanden.
3. Regnskab for 2019.
4. Kontingent.
Bestyrelsen foreslår uændret kontingent: 300 kr.
5. Indkomne forslag.
Bestyrelsen vil komme med et forslag om foreningens fremtidige virke.
6. Valg.
På valg er:
 - a. Valg af kasserer Jørgen Bragge, villig til genvalg.
 - b. 3 bestyrelsesmedlemmer: Lisbet Haubro Christensen, Hanne Nygaard og Peter Hesselholt – alle er villige til genvalg.
 - c. Suppleanter til bestyrelsen: Hanne Lind og Niels Larsen, villige til genvalg.
 - d. 1 revisor: Birthe Kramhøft, villig til genvalg.
 - e. 1 revisorsuppleant: Mogens Klestrup, villig til genvalg.
7. Nyt fra Ballerup Museum v/ Mette Jensen.
8. Eventuelt.

Forslag, der ønskes behandlet under pkt. 5, skal være formanden i hænde senest den 2. marts 2020.

Efter generalforsamlingen vil Svend Jørgen Jensen fortælle om huset i Kildebuen i Skovlunde, hvor lægen og modstandsmanden Mogens Fog og dramatikeren Kjeld Abell skjulte sig for tyskerne i sommeren 1944.

Der serveres kaffe/te og brød samt øl og vand.

*Med venlig hilsen
Gurli Lytzen*

Referat af

Erindringstræf nr. 6

Efter vores aflysning i maj 2019, er Loen blevet istandsat, og vi kunne igen afholde det 6. erindringstræf den 6. november 2019.

Også denne gang havde vi bedt om hjælp til at stille borde og stole frem, og også denne gang blev dette fulgt af flere medlemmer. Formanden for Ballerup Historiske Forening Gurli Lytzen bød velkommen og sagde tak til alle de, som havde hjulpet med borde og stole og med at dække borde. Denne gang var der mødt 100 deltagere op, og der var fuldt hus.

Herefter fik Hanne Nygaard ordet. Hun bød også velkommen og gav udtryk for, at det var dejligt at se så mange fremmødte både de, der havde været her tidligere, og de nye. Siden sidste træf havde der været kontakt fra flere nye personer, som havde givet udtryk for at komme med til vores træf. Flere af de tilstedeværende kom langvejs fra bl.a. fra Thurø, Sydfyn, Syd- og Nordsjælland. Nogle havde lavet aftaler med gamle klassekammerater fra Ballerup.

Desværre har vi også mistet nogle af de trofaste deltagere siden sidst: Bodil Christiansen, enke efter Børge Christiansen, Frode Christophersen og Leif Jepsen. Ære være deres minde.

Til dagens program havde vi fået en gammel ballerupper John Larsen til at komme og fortælle om sit eget og hans mor Asta Larsens liv. Svend Jørgen

Jensens sammendrag af John Larsens indlæg kan læses på side 14-19 her i bladet.

Efter pausen, hvor snakken gik livligt, gik vi en virtuel tur igennem Holdan Vej/Stationsvej for at se og snakke om de butikker, som har ligget der. Svend Jørgen Jensen havde sammen museets registrator Svend Erik Jensen fundet billeder frem fra det gamle Ballerup begyndende ved Ballerup Station, det gamle apotek og hele vejen op til kroen. John Larsen og Hanne Nygaard fortalte om billederne, og der opstod en god dialog med de fremmødte. Billederne var fra mange forskellige årstal, og vi fik kommentarer og forklaringer, samt sat navne på nogle personer.

Vi vil gerne arbejde videre med at få flere billeder på den nævnte strækning, og Hanne Nygaard opfordrede deltagere til at se, om de kan finde gamle billeder, som vi kan låne og scanne eller få tilsendt en kopi af. Tiden gik fantastisk hurtigt, og det var svært at overholde den aftalte stoptid.

Hanne Nygaard takkede for den store deltagelse og opfordrede de fremmødte til at melde sig ind Ballerup Historiske Forening, da vi rigtig gerne vil have nogle flere medlemmer.

Se mere på foreningens hjemmeside <http://balleruphistoriskeforening.dk>.

Referent Hanne Nygaard

Glemmer du, så husker jeg

*Erindringstræf nr. 7
onsdag den 14. maj 2020 kl. 15–17
i Loen på Ryttergården*

I Ballerup Historiske Forenings bestyrelse er vi rigtig glade for, at interessen for fortiden i Ballerup er blevet så stor, og at tilslutningen til vores træf bliver større og større.

Vi har reserveret Loen og vil gerne invitere til træf nr. 7. Programmet er ikke helt fastlagt endnu. Vi har nogle kontakter, som vi lige skal have på plads. Denne gang vil der være to oplæg, så der kan blive mulighed for fri snak på tværs. Igen er oplæggene med lokalt indhold, men vi vil gerne opfordre til, at andre melder sig til at fortælle om deres liv i Ballerup Kommune. Hvis nogle har lyst til at give os andre et bidrag om deres liv, bedes I kontakte Hanne Nygaard enten ved mail: hanne.newgaard@gmail.com eller ved at ringe til tlf. 20 31 06 30. Hvis I har gode ideer til, hvordan vi kan lave vores træf anderledes, er I velkommen til at komme med forslag.

Da succesen har været så stor de sidste gange, har vi nu nået et deltagerantal, som er absolut maksimalt. Vi kan være 100 personer i Loen, og vi vil meget gerne blive i Pederstrup til disse arrangementer. Derfor bliver man nu nødt til at tilmelde sig for at deltage. Hvis vi når de 100 tilmeldinger, vil der blive givet besked om, at man kommer på venteliste. Derfor vil det også være vigtigt, at man melder afbud, hvis man bliver forhindret i at deltage.

Tilmeldingen starter den 15. april 2020. Man kan tilmelde sig ved at skrive til Hanne Nygaard, hanne.newgaard@gmail.com eller ringe til 20310630. Navn og antal bedes oplyst. Ballerup Historiske Forening håber, at vi får fyldt Loen op, selv om man skal tilmelde sig.

Vi har dog en ting, vi gerne have hjælp til. Ulempen ved Loen er, at dette lokale er et festlokale, hvor der skal stilles borde og stole frem og tilbage, hvilket er noget af et tungt arbejde. Hvis der skulle være nogle stærke mænd eller kvinder, der vil komme en times tid før og hjælpe os med dette arbejde, vil vi være meget taknemmelige.

Der serveres gratis kaffe og the og hjemmebak.

På gensyn
Ballerup Historiske Forenings bestyrelse

*Erindringstræf nr. 8 afholdes den 4. november 2020.
Sæt allerede nu kryds i kalenderen.*

HALLGREN ADVOKATER

Bydammen 8 • 2750 Ballerup

"Vi skaber resultater ved at gøre jura forståeligt"

Hallgren Advokater er et moderne generalist advokatkontor med et ungt team af højt kvalificerede medarbejdere. Gennem nytænkning og en innovativ tilgang til sagsbehandlingen rådgiver vi såvel erhvervsvirksomheder som private indenfor en lang række juridiske fagområder.

Nærhed, åbenhed og tydelige resultater er elementer, som kendetegner samarbejdet med vores klienter.

Tag Hallgren Advokater med på råd. Det kan være første skridt til at komme sikkert og trygt i mål.

**Få svar på dine spørgsmål eller book et uforpligtende møde
Vi giver gerne en kop kaffe**

**Ring til os på telefonnummer 4497 1414
Skriv til os på mail@hallgrenadvokater.dk**

NYT FRA MUSEET

Fra midten af november sidste år og vinteren igennem sætter vi fokus på Banegårdspladsen i Ballerup og på tre af kommunens fire stationer.

3.g'ere fra H.C. Ørstedgymnasiet er i gang med at lave virtuel formidling af museet i forbindelse med et teknikprojekt.

Genåbningen af Lindbjerggård trækker desværre ud, da der er problemer med fugt i bygningen. Til gengæld glæder vi os til at åbne udstillingen »Med penslen i hånden« søndag den

1. marts. Se også vinterens og forårets øvrige arrangementer på www.ballerupmuseum.dk under »Det sker«.

Ministationer

Op mod jul kunne man opleve juletoget køre i det store snelandskab i udstillingen om Ballerups historie. Tove Palm, der er erfaren miniaturebygger, havde til formålet fremstillet Ballerup, Måløv og Skovlunde stationer i miniformat, som de så ud i begyndelsen af 1900-tallet.

Miniaturebygger Tove Palm havde til museets juleudstilling fremstillet modeller af Ballerup, Måløv og Skovlunde stationer. Foto Mette Jensen.

Anlæggelsen af Banegårdspladsen, 1977.

Søndag den 26. januar var der mulighed for at komme med til foredrag på museet om de tre stationer. Tove Palm fortalte om fremstillingen af de små stationsbygninger og om miniaturebyggerier, og lokalhistoriker Svend Jørgen Jensen og museumsinspektør Mette Jensen fortalte om stationerne fra damptog til S-tog. Undervejs blev der vist historiske fotografier og filmklip.

Banegårdspladsen

Under temaet »Byen i forandring« sætter museet fokus på de bydele, hvor der sker ændringer i dag. I et lille udstillingsspot satte vi i månederne op til jul i 2019 fokus på Banegårdspladsen i Ballerup, der næsten er færdig efter flere års renovering. På de fire søndage

kunne man følge med i en adventskalender på Facebook om Banegårdspladsen, hvilket mange gjorde.

Udstillingsspotet om Banegårdspladsen kan ses på Ballerup Bibliotek i februar måned, og torsdag den 6. februar kl. 14.00-16.00 afholder vi et erindringsarrangement på biblioteket i forlængelse af udstillingsspotet. Her tager museets medarbejdere dig med gennem en tidsrejse i Banegårdspladsens historie. Vi har været i museets billedarkiv og har været afsted med et kamera under armen, så der er mulighed for at se billeder fra området fra år 1900 til i dag. Banegårdspladsen er et centralt sted i byen, hvor mange mennesker har deres daglige gang f.eks. til og fra arbejde.

Området har siden togets ankomst

til byen i 1879 også været centrum for vigtige funktioner i byen f.eks. åbnede Ballerups første apotek i 1908 i en stor hvid bygning, der lå over for stationen. Vi kommer omkring stationen, posthuset, biblioteket, apoteket, centret og naturligvis busserne og tog gennem tiden. Efterfølgende er der erindrings-snak om området over en kop kaffe og et stykke kage. Arrangementet er gratis, men husk tilmelding via Ballerup Bibliotekerne.

Virtual Reality på museet

Et hold 3.g'ere fra H.C. Ørstedgymnasiet på Telegrafvej har fra november 2019 været i gang med et projekt, hvor de skulle arbejde med virtual reality og augmented reality.

Virtual reality er en computerskabt gengivelse af virkeligheden, hvor man

ved hjælp af briller eller hjelm med indbygget computerskærm samt handsker tilsluttet en computer oplever at kunne bevæge sig i en tredimensional, interaktiv verden, mens augmented reality er en teknologi, som kombinerer data fra den fysiske verden med virtuelle data for eksempel ved brug af grafik og lyd.

To lærere fra gymnasiet kontaktede museet med henblik på, at bruge museet som praktisk case for projektet. Eleverne har udvalgt steder og historier inde og udendørs på museet og i landsbyen, der skal levendegøres og formidles via virtual reality. Vi glæder os til at se produkterne.

Istandsættelse af bondens stuer

Interiørudstillingen på Lindbjerggård har været lukket siden oktober, da flere

3.g'ere fra H.C. Ørstedgymnasiet på rundvisning i Pederstrup, hvor de bliver præsenteret for de gode historier. Foto: Mette Jensen.

Mia fra Bevaring Sjælland restaurerer væg- og loftsdekorationerne i soveværelset på Lindbjerggård. Foto: Mette Jensen.

af stuerne skal sættes i stand og udstillingen skal nyopsættes.

I forbindelse med nedpakning af møbler og genstande opdagede vi fugt og skimmel på møbler, genstande og på enkelte vægge. Center for Ejendomme er ved at klarlægge problemerne. Fugtproblemerne gør, at istandsættelsen og nyopsætningen er udskudt, og vi ved derfor ikke, hvornår gården åbner for publikum igen. I slutningen af september istandsatte en konservator fra Bevaring Sjælland vægdekorationerne i soveværelset.

Med penslen i hånden

Søndag den 1. marts kl. 13-15 klipper vi den røde snor til udstillingen »Med penslen i hånden«. Udstillingen, der kan ses frem til den 6. september,

fortæller gennem malerier og genstande om storfyrstinde Olgas liv og kunstneriske virke som malerinde. Olga malede gennem hele livet.

På trods af, at hun gennemlevede voldsomme begivenheder under 1. Verdenskrig og Den Russiske Revolution, var hendes yndlingsmotiver smukke blomster og landskaber. Hun malede på alt fra traditionelle lærreder til porcelæn.

Udstillingen kommer blandt andet omkring Olgas ikoner og religiøse malerier, tiden i Ballerup og hendes sidste år i Canada. De udstillede genstande stammer fra museets egen samling, men genstandene befinder sig normalt på magasin.

Udstillingen vises og ses i forlængelse af udstillingen »Vejen til Balle-

rup«. Den er af hensyn til udenlandske gæster oversat engelsk.

Husker du vor skoletid?

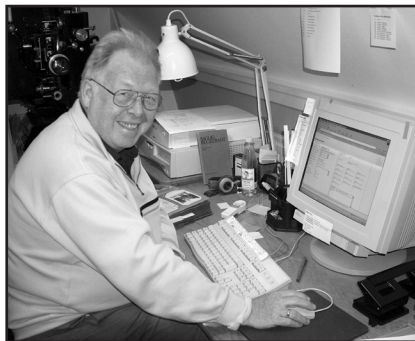
Jonstrupsamlingens Venner udgav i 2019 bogen »Husker du vor skoletid?« Bogen handler om, hvordan det var at gå i øvelsesskolen på Jonstrup Seminarium i de mere end 150 år, hvor skolen eksisterede.

I bogen indgår erindringer fra gamle elever på skolen. Forfatterne er Signe Holm-Larsen og Jette Kirstein, der begge er tilknyttet Jonstrupsamlingen. Jette Kirstein, der er uddannet cand. mag. i historie og pædagogik, er også frivillig på Ballerup Museum.

Bogen kan købes i museumsbutikken på Pederstrupgård for 60 kr.

Runde dage

Svend Erik Jensen fyldte 80 år den 3. januar. Svend Erik har været frivillig

Museets registrator Svend Erik Jensen, der fyldte 80 år den 3. januar.

registrator på museet i mere end 16 år. Han har stået for at digitalisere samlingen og har det seneste år arbejdet ihærdigt på at få det nye registreringssystem SARA implementeret på museet.

Museet ønsker Svend Erik et stort tillykke med fødselsdagen.

Mette Jensen

Mindeord

Jane Bjørnskov Patel, der stoppede i et seniorjob som administrativ medarbejder på museet for ca. to år siden på grund af sygdom, døde den 24. december. Jane nåede at være ansat på museet i lidt over et år, og i den tid var hun med sit udadvendte sind og glade personlighed meget vellidt blandt både lønnede og frivillige medarbejdere. Jane havde gennem sit arbejdsliv været receptionist i forskellige virksomheder. Hendes professionelle tilgang til at yde service og være imødekommende nød vi godt af på museet. Jane var god til at byde museumsgæsterne indenfor og til at skabe en god stemning omkring sig. Efter, at Jane holdt op, har hun løbende besøgt os på museet. Det var altid hyggeligt, når Jane kiggede forbi. Vi kommer til at savne Jane og hendes positive indstilling til livet. Jane blev 62 år. Bisættelsen fandt sted den 3. januar i Skovvejskirken i Ballerup.

Mette Jensen

På jagt med konger og falke

Ballerup Børnekulturfestival havde i 2019 »Skoven og jagten« som tema. Skoletjenesten Pederstrup satte fokus på jagten og Ballerup i renæssancen, dengang kongerne gik på jagt i Hareskoven.

En lang kæde af børn trasker igennem et buskads i Jonstrup Vang. Foran dem hopper et par klassekammerater med et skind på ryggen, og lidt længere fremme står en lille gruppe elever med flotte hatte – den har også et sværd.

Langsomt får kæden med elever drevet dyrene hen til dem med de flotte hatte, og så springer kongen frem med sit sværd og slår dem ihjel. »Hurra for majestæten,« råber børnene og klapper, mens kongen strækker sine arme mod himlen og nikker tilfreds.

Vi er sammen med en 1. klasse fra Måløvhøj Skole afd. Østerhøj. Sammen med deres lærer er de cyklet i skoven for at møde en formidler fra Skoletjenesten Pederstrup til en snak om, hvordan skoven så ud for 4–500 år siden. Om hvordan bønderne i Ballerup havde oldensvin og skulle hjælpe kongen, når han opholdt sig på Aage Pedersens gård. Og så skal de selvfølgelig lege, at de er på jagt, sådan som Frederik den 2. gjorde det: Eleverne er bønder, vildt og konge.

»Må jeg være konge nu?« råber et par elever, inden de alle igen finder deres pladser i lysningen igen.

Ballerup Børnekulturfestival

Forløbet i skoven var et blandt flere tilbud til folkeskoler og dagtilbud i forbindelse med årets børnekulturfestival. Årets tema var »Skoven og jagen«, og hos Skoletjenesten Pederstrup havde vi valgt at sætte fokus på jagen og det jagthus, som Frederik den 2. og Christian den 4. havde i renæssancens Ballerup.

Vi ville gerne præsentere en historie, som ikke er almindelig kendt blandt borgerne, og som også har lidt royalt stjernestøv med i bagagen. Ballerup Museum formidlede samtidig fortællingen igennem et flot høstmarked, en udstilling og foredrag, og på den måde

blev der skabt god opmærksomhed omkring det kongelige jagthus.

I alt deltog ca. 2.000 elever i skoletjenestens læringsforløb, mens Ballerup Museum havde ca. 4.000 besøgende til deres festivalaktiviteter. Med ca. 11.000 deltagere var Pederstrup således ramme for mere end halvdelen af alle deltagere ved årets børnekulturfestival.

Flere forskellige jagter

Når kongen gik på jagt i Ballerup, så var bønderne altså med som klappere i en klapjagt. Bønderne drev vildtet træt, mens kongen afventede muligheden for at give dyret nådestødet med sin hirschfänger. Det handlede om at udstråle magt: En konge skulle være stærk og have et krigergen, så han kunne lede landet i udfordrende tider. Lidt kari-

keret kan vi sammenligne det med, at Kronprins Frederik i dag er uddannet fra frømandskorpset, løber maratonløb og har været en del af Siriuspatruljen.

Mens nogle elever legede i skoven, at de gik på renæssancejagt, så var det anderledes alvorligt i den anden ende af kommunen. På Grantoftegårds marker ved tørvesletten bag Pederstrup gik elever fra 4.-5. klasse på en rigtig jagt med naturvejleder Camilla Lindberg og jæger og lærer Nikolaj Hjorth.

Eleverne lå i skjul sammen med Camilla bagerst på marken, mens Nikolaj længere frem lå i camouflagen med jagthunden. Herfra blev der skudt duer, som efterfølgende blev parteret med en gennemgang af fuglens anatomi og indre. Duens brystkød blev stegt og udelt som smagsprøver. En enkelt gang lykkedes det Nikolaj sammen med

Anders Rathkjen fra Grantoftegård at nedlægge to rådyr, som efterfølgende blev brækket.

De mindste børn i kommunens børnehuse var på jagt med en ung pige, i skikkelse af naturvejleder Lisa Tornberg, som krybskytter i kongens skov. Historien om pigen og familien, der havde brug for at jage for at overleve, introducerede eleverne til, hvordan en buejagt foregår, til dyrenes liv og ikke mindst vigtigheden af, at vi som mennesker forstår dyrene og deres liv i naturen.

Endelig arrangerede vi i samarbejde Kulturnetværkerne i distrikterne Baltorp, Skovlunde og Måløv i alt ni falkoneropvisninger. Her fortalte og viste falkoner Frank Skaarup, hvordan mennesket i årtusinder har trænet rovfugle til jagt. Børnene kom helt tæt

de to lannerfalk, der fløj lavt hen over børnenes hoveder og brugte de voksne som skjul, når den skulle fange lokkemaden, Frank svingede med. Opvisningerne fandt sted i Pederstrup, Harrestrup Ådal og Måløv Naturpark.

Kongens jagtgilde

Selve kongens besøg i Ballerup, må i renæssancen have sat byen på den anden ende. At bønderne skulle være kongens klappere har været én ting, men at kongens følge også skulle have husly, mad og drikke har formentlig været en større opgave.

I et rollespil i Pederstrup deltog elever fra 5.-8. klasse i et rollespil, hvor de skulle tilberede kongens jagtgilde. Et sandt renæssancemåltid med opskrifter fra Danmarks første trykte kogebog (1616). Eleverne mødte Frederik den 2. og samarbejdede med hans køgemester, dvs. hans kok, mens de høstede grøntsager på Grantoftegårds marker

og deltog i slagtingen af en høne.

Tre gange deltog 8. klasses elever fra Hedegårdsskolen og Skovvejens Skole med elever fra Hotel- og Restaurantskolen. Her var mellem 80 og 100 mennesker i udekøkkenet på samme tid: En logistisk udfordring, som vejret til trods gav både lærere og elever fra både folkeskole og erhvervsskole erfaring med at lave renæssancemad under åben himmel.

Forløbet var lavet i samarbejde med Grantoftegård og støtte af Undervisningsministeriets »Pulje til maddannelse i folkeskolen«.

Tekst: Janus Clausen

Fotos: Skoletjenesten Pederstrup

A large, white, stylized number '3' is centered on a gray background. It has a thick, rounded stroke and a small gap at the top left.

gode grunde til at kontakte ABCtryk

- god og hurtig service
- kvalitetstryk
- den rigtige pris

ABCtryk

Folekær 21 · 2765 Smørum · Telefon 4497 1080
Email: post@abc-tryk.dk

MEDLEMSKORT

2020

Ballerup Historiske Forenings *bestyrelse*

Formand

Gurli Lytzen
Viggo Barfoeds Alle 23
2750 Ballerup
44 65 08 61 / 21 46 42 02
gurli.lytzen@outlook.dk

Næstformand

Lisbet Haubro Christensen
Knastebakken 65
2750 Ballerup
40 59 14 44
lisbethaubro@gmail.com

Kasserer

Jørgen Bragge
Pilehøjvej 47
2750 Ballerup
44 65 24 25 / 40 55 24 25
jorgen@bragge.dk

Sekretær

Hanne Nygaard
Erantishaven 58
2765 Smørum
44 97 50 28 / 20 31 06 30
hanne.newgaard@gmail.com

Jette Garder

Kildebuen 3
2740 Skovlunde
23 40 45 01
gardermorild@gmail.com

Peter Hesselholt

Lerbjergvej 6
2750 Ballerup
21 42 82 81
ph21428281@gmail.com

Svend Jørgen Jensen

Tjørnevænget 39
2740 Skovlunde
44 91 91 97 / 20 21 07 33
svendjensen@lic-mail.dk

